

SIYASİ REJİMLER VE KAMUOYU

Cengiz Anık*

ÖZET

Demokratik olan veya olmayan her tür rejimde kamuoyunun varlığı kabul edilmektedir. Ancak kamuoyu siyasal rejimlerin özelliklerine göre farklı nitelikler kazanmakta, ülkenin siyasal yapısı, yöneten-yönetilen ilişkisi, iletişim araçlarının kullanım ve kontrolü, ülkenin sahip olduğu çeşitli özellikler kamuoyunun oluşma şeklini belirleyen bazı etkenlerdir. Bu çalışmada otoriter, totaliter ve demokratik rejimlerde kamuoyunun oluşumu, işlevleri ve önemi ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamuoyu, politik rejimler, kitle iletişim araçları

POLITICAL REGIMES AND PUBLIC OPINION

ABSTRACT

The existence of public opinion is accepted in any political regime, democratic or undemocratic. But public opinion shows various qualities according to the political regime's specifications. Among the factors which define the formation pattern of the public opinion in a certain country are political structure of the country, relationship between the government and the public, use and control of the mass media and unique qualities of the country. In this study the formation, functions and the importance of public opinion in the authoritarian, totalitarian and democratic regimes are examined.

Keywords: Public Opinion, Political Regime, Mass Media

Giriş

Demokrasi ile ilişkisi bakımından üzerinde en fazla tartışılan kavramlardan birisi kamuoyudur. Bir yandan çoğulcu demokratik sistemlerdeki dengeleyici güçlerden beşincisi olduğu iddia edilmektedir (Abadan 1990). Diğer yandan da kamuoyunun, özellikle kitle iletişim araçlarıyla istenildiği biçimde kullanılabilirdiği ve kamuoyunun biçimlendirilmiş bir baskı gücü olduğu iddia edilmektedir (Akaun 1986).

Kamuoyunun bu zıt karakteri aynı zamanda onun fonksiyonlarını açıklamakta ipucu vermektedir. Sadece demokratik rejimlerde değil, otoriter ve totaliter rejimlerde de, kamuoyu ortaya çıkmaktadır. Hatta "tek parti(ler) kamuoyunu kalıba sokmak, şekillendirmek, örgütlendirmek, yönlendirmek ve yönetmek bakımından hayranlığa değer bir araç" (Duverger 1974) olarak görülmektedir. Bununla birlikte kamuoyunun ancak "çeşitli fikirlerin, karşıt görüşlerin, değişik yorumların, çatışan tezlerin açıkça ortaya döküldüğü, hür bir ortamda oluşa"bileceği (Kapani 1983) öngörülmektedir. Gerçekten de kamuoyunun en belirgin özelliklerinden birisi, ortak bir konunun onaylanması veya onaylanmaması şeklinde ortaya konulan bir eylem olması veya bu eylemi ortaya koymaya hazır olma halidir (Allport 1981).

Buna göre, demokratik olsun ya da olmasın he-

men her tür rejimde kamuoyunun varlığı kabul edilmektedir. Ancak kamusal bir varlığa dayanan kamuoyu, değişik siyasal rejimlerin farklı özelliklerine göre farklı nitelikler kazanmakta, açığa vurulsa da vurulmasa da bir "kanaat" olarak varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte, ülkedeki siyasal yapı ve işleyiş, yönetenlerin ve yöneticilerin birbirleriyle ilgili tutum ve kanaatleri, iletişim araçlarının kullanım ve kontrolü, ülkenin sahip olduğu çeşitli özellikler, kamuoyunun oluşma şeklini de belirleyecek olan bazı etkenlerdir. Ancak sadece siyasal rejim ve kamuoyunun üstlenmesi gereken fonksiyon dikkate alınır, iki çeşit kamuoyundan söz etmek mümkündür.

A. OTORİTER VE TOTALİTER REJİMLERDE KAMUOYU

Otoriter ve totaliter rejimlerdeki kamuoyunun rejimi karakterize edecek denli belirleyici bir faktör olduğu söylenebilir. Rejimlerin tanım ve özellikleri çerçevesinde yapılacak değerlendirmelerde de bu göze çarpmaktadır.

1) Otoriter Rejimler ve Kamuoyu

Otorite, üzerinde çeşitli açılardan tartışılan bir kavramdır. Burada siyasal açıdan ele alınan otorite, kişi ya da kişilerin yönetsel tekelini anlatmakla birlikte, teokratik, geleneksel ya da karizmatik otoritelerden farklı mütâala edil-

* Dr., G.Ü. İletişim Fakültesi.

Siyasi Rejimler ve Kamuoyu (78-83).

mektedir. Zira her ne kadar izleri silinmiş olmasa da günümüzde tek bir kişi ya da kişilere dayalı otorite ve bu bağlamdaki otoriter rejimler, genelde, korku ve baskıya dayanmaktadır. Bu tür bir rejimde "yönetici, iktidarını kendi takdirine göre, herhangi bir sınıra tabi olmaksızın ve en önemlisi de kurallara yahut bir ideoloji veya değer sistemine bağlılık duymaksızın" (Linz 1984) kullanmaktadır.

Otoriter rejimlerin temel özelliği, keyfi iktidar tasarrufuna sahip bir kişi ile, bu kişinin, liyakat ilkesini dikkate alma kaygısı taşımadan, ekonomik ya da psikolojik nedenlerle işbirliği yaptığı kişilerin yönetim tekeline sahip olmasıdır. Bu kişilerin belirgin özellikleri, iktidar hırsına sahip olmaları, hile ve cebir kullanma konularında yetenekli olmalarıdır (Spitz 1994). Buna göre demokratik ve totaliter olmayan çeşitli siyasal sistemleri niteleyen bir tanımlama şöyle yapılmaktadır:

"Sınırlı fakat sorumlu olmayan bir siyasal plüralizme yer veren; işlenmiş ve yol gösterici bir ideolojiye değil, kendine özgü zihniyetlere sahip olan; gelişimlerinin bazı aşamalarının dışında, yaygın ve yoğun bir siyasal mobilizasyon yaratmayan; bir liderin veya bazen küçük bir grubun, biçimsel yönden iyi belirlenmiş fakat fiiliyatta oldukça tahmin edilebilir sınırlar içinde iktidarı kullandıkları siyasal sistemdir (Linz 1984).

Bu tanıma göre otoriter sistemleri karakterize eden dört kriter ortaya çıkmaktadır: (1) Otoriter rejimler kendilerine özgü zihniyete sahiptirler. (2) Bir lider veya küçük bir grubun iktidarı söz konusudur. (3) sınırlı ve sorumsuz bir siyasal plüralizm varlığını koruyabilir. (4) yaygın ve yoğun bir siyasal mobilizasyon yoktur.

Konumuz açısından önemli olan bu sonuncu kriterdir. Yoğun ve yaygın siyasal mobilizasyon amaçlamayan bu rejimler, totaliter rejimlerin tam tersine, kamuoyu oluşturarak toplumu mobilize etme ihtiyacı duymamaktadırlar. Nitekim iki rejim arasındaki bu temel fark şöyle anlatılmaktadır

"Yönetici ve işbirlikçileri, toplum için ideolojik hedeflere sahip olmadıkları gibi, halkı tek bir kitle partisinde mobilize etmeye de çalışmazlar" (Linz 1984).

Otoriter rejimlerin kendilerine özgü zihniyetle-

ri, totaliter rejimlerdeki ideolojiden farklıdır (Linz 1984). İdeoloji; sistematik dünya görüşü ve değerler manzumesi ile ütopyik ve siyasal amaçları olan, katı, davranış belirleyici, yönlendirici, mobilize ve manipüle edici kurallar bütünü ve inanç sistemidir. Otoriter sistemde cari olan zihniyet ise bir tür tavır almadan kaynaklanan, değişken, ulvi iddiaları olmayan, bir düşünsel durumdur. Dolayısıyla kitleleri mobilize ve sevk etme iddiası taşımamaktadır. Zihniyet, totaliter rejimlerde olduğu gibi siyasal iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan bir siyasal partinin ideallerini ifade etmemektedir. Zihniyet bu anlamıyla kamuoyuna empoze edilmesi gereken bir inanç ve değerler sistemi değildir. Bu yüzden de kamuoyu oluşturmaya ya da onu biçimlendirmeye gerek duymamaktadır.

Çok çeşitli tipleri olmakla birlikte otoriter rejimler, bir lider ve bu lider tasarrufuyla oluşan işbirlikçi çıkar grubunun iktidarı tekellerinde tutması gibi temel bir özelliğe sahiptir. İktidar ister bürokrasinin, askerinin, teknokratların; ister partileşmiş bir grubun; isterse devletçi bir biçimde ortaya çıkmış olsun, bu özellik değişmemektedir. Bu egemen grup, karar ve faaliyetlerinden sorumlu tutulmadığı, fiilen veya hukuken vatandaşa hesap verme yükümlülükleri bulunmadığı için; kamuoyunu önemseme veya biçimlendirme kaygısı duymamaktadır. Dahası vatandaşın siyasetten uzaklaşması, yöneticilerin amaçlarına ve çıkarlarına daha uygun düşmektedir.

Otoriter rejimlerdeki sınırlı ve sorumsuz plüralizm bu rejimlerin topyekün ideolojik seferberliğe yönelmemelerinden kaynaklanmaktadır. Otoriter rejimlerin bu tür kaygılarının olmaması, toplum içindeki plüralizmin varlığının yok edilmesini gereksiz kılmaktadır. Otoriteler, kurum ve çıkarları tehlikeye girmediği sürece, toplumun değerleri, inançları, yaşama biçimi, kurumları ve örgütlerine müdahale etme, onları değiştirip dönüştürme gereğini duymamaktadırlar. Bu da toplumda sınırlı ve sorumsuz plüralizmin yaşamasına yol açmaktadır. Sistem demokrasiye doğru değişim gösterdikçe, bu plüralizm aktivite kazanmaktadır. Totaliter bir rejime doğru değiştikçe de bu plüral unsurlar, idealler ve amaçlar doğrultusunda yönlendirilmekte ve değiştirilmekte, dönüştürülmektedir. Uyum göstermeyenler ise yok edilmektedir.

Siyasal mobilizasyona gerek duyulmaması, otoriter rejimleri tanımlayan son kriterdir. Bu

türden bir depolitizasyon sayesinde otoriteler, istedikleri kararları alma ve uygulama şansına sahiptirler. Bu karar ve uygulamalardan dolayı hesaba çekilme riski olmadığı için kamuoyu oluşturma ve onu yönlendirme, ikna etme ihtiyacı duyulmamaktadır.

Bu özelliklerinden dolayı otoriter rejimlerde kamuoyunun işlevlerinden söz etmek gereksizdir. Otoriter rejimler meşruiyet sağlama ya da mobilizasyon amacıyla kamuoyuna ihtiyaç duymamaktadır. Ancak sınırlı düzeyde de olsa, siyasal plüralizmin yaşatılıyor olması, demokratik bir rejimde oluşacak kamuoyunun zemini oluşturması açısından anlamlı sayılabilir.

2) Totaliter Rejimlerde Kamuoyu

Totaliter rejimler kamuoyunu, istenilen-beklenen doğrultuda en iyi oluşturabilen ve ondan en fazla yararlanabilen, amaçlar-idealler doğrultusunda bu oluşumu en iyi kullanabilen rejimlerdir. Demokratik rejimlerde kamuoyu, rejimin denge ve denetim unsuru olma fonksiyonuna sahipken, totaliter rejimlerde tam tersine, rejime destek olma fonksiyonu yükümlenebilecek şekilde kullanılmaktadır.

Totaliter kavramının 20.yy özgü bir kavram olduğu söylenebilir. Totalitarizmin kaynağını Fransız ihtilaline kadar geri çekmek mümkündür. Ama somut uygulamalarıyla totaliter rejim örnekleri, sosyal ve ideolojik temellerindeki farka rağmen Stalinizm ve Faşizmdir.

Totaliter kavramı, bütün, yekün, topyekün anlamlarına gelen total kavramından türetilmiştir. Siyasal açıdan yapılan birçok totaliter rejim tanımlarında şu tür eğilimin olduğu belirtilmektedir: "Devletle toplum arasındaki sınırın yıkılması ve toplumun siyasal örgütlerinin genellikle parti ve onun yan kuruluşları tarafından topyekün siyasallaştırılması" (Linz 198).

Kuşkusuz ki devletle toplumun bütünleşmesi, tek bir hedefe ve amaca yöneltmesi mümkün değildir. Ama totaliter rejimlerin nihai amacı bu bütünleşmeyi gerçekleştirmektir. Totaliter sistem bu amaca ulaşmak için çok önemli saydığı üç araç kullanmaktadır. Bunlar; lider, ideoloji ve teşkilattir. Nitekim bir rejimin totaliter sayılmasının göstergesi olan nitelikler de aynı bağlamda şöyle sıralanmaktadır. (Linz 1984): (1) Merkezi iktidar: Totaliter rejimlerde tekelci bir merkezileşme söz konusudur. Top-

lumsal tüm kurum ve kuruluşlar meşruiyetlerini bu merkezden almaktadırlar. Kurum ve kuruluşlar merkezin siyasal tasarrufu ile vücut bulmuşlardır. Geleneksel kurum ve kuruluşlar merkezi iktidar nezdinde meşruiyet elde edemedikleri takdirde varlıklarını sürdüremezler. (2) İdeoloji: Totaliter her rejim bağımsız, tekeli, az veya çok gelişkin bir ideolojiye sahiptir. Parti yöneticileri ve özellikle liderinde ideoloji kişiselleşmektedir. Politikalara, eylemlere ve faaliyetlere meşruiyet kalıpları hazırlayan ideolojidir. İdeoloji ile bütünleşmiş tekeli bir parti mevcuttur ve partinin her tür programı, politikası ideolojisinden dolayı meşru sayılmaktadır. Ayrıca ideoloji her tür kişi, kurum ve kuruluş için belirli meşruiyet sınırları getirmektedir. Çoğu zaman bu ideolojilerin felsefi, hatta ulvi bir anlamı, tarihsel arka planı ve sosyal bir gerçekliği olduğu varsayılmaktadır. (3) Siyasal mobilizasyon: Totaliter rejimlerde halkın siyasal görevlere katılmaları özendirilmektedir. Amaç ve idealler için halkın seferber edilmesi hedeflenmektedir. Esasen partinin önde gelen sorumluluklarından birisi de siyasal mobilizasyondur.

Bu özelliklerinden de anlaşılacağı gibi totaliter rejimler, amaç ve idealleri doğrultusunda kamuoyu oluşturma ve oluşturdukları kamuoyunu dingin tutarak kitleleri mobilize etmeye fazlasıyla önem vermektedirler.

Totaliter rejimde merkezi iktidar, devletle vandaş arasındaki tüm sınırları yıkmak amacıyla, her şeyden önce, belirli konularda kanaat ve tutum oluşturmak, mevcut kanaat ve tutumlara yeni biçimler vererek devlettoplum bütünleşmesini sağlamaya çalışmaktadır. Siyasal anlam ve argümanlar üretilerek, ikna yöntemleriyle, bu anlam ve argümanlar topluma benimsetilmektedir. Açıkcası, topluma kazandırılan perspektif, tali her konunun değerlendirildiği bir kalıp olmaktadır. Merkezi iktidarın meşru olan ve olmayan ayırımını getirmesi doğal olarak, kamuoyunun oluşma biçim ve yönünü de işaret etmektedir. Meşruiyet dayatması, kanaat ve tutumlara yön vermekle yetinmemekte, toplumun yapısal-kurumsal oluşumuna da mesnet teşkil etmektedir.

İdeoloji, kamunun genel görüşü olarak empoze edilmesi gereken tutarlı bir düşünce sistemi olarak görülmektedir. İdeolojinin muhafızları, analizator ve katalizatorleri, hatta mimarları olan parti lideri ile partinin kurmayları, diğer ü-

Siyasi Rejimler ve Kamuoyu (78-83).

yeleri, topluma ideoloji yaymakla kendilerini görevli saymaktadırlar. Meşruiyet kaynağı olan ideoloji, öngördüğü ceza ve ödüllere kamuoyunun alacağı biçimin çerçevesini çıkarmaktadır.

Konumuz açısından asıl önem arz eden siyasal mobilizasyon, kamuoyunun bizzat oluşturulması, yönlendirilmesi ve sevk edilmesini anlatmaktadır. (Linz Tarihsiz).

Tek kanaldan gerçekleştirilen bu katılım sürekli olarak merkez-çevre etkileşimini getirmektedir. Bu etkileşim bir bakıma "tüm toplumu devlet içine" hapsedme, bireyin "siyasal yaşamı dışındaki yaşamını da tümüyle kapsayan bir siyasal başatlığı" (Sartori 1993) getirmektedir. Böylece kamu özel ayırımı kendiliğinden önemsizleşmekte, silinmektedir.

Sonuç olarak kamuoyu, totaliter rejimin kurucu ve sürdürücüleri açısından çok önemli görülmektedir. Biçimlendirilmiş, yönlendirilmiş ve sevk edilmiş kamuoyu aracılığı ile rejimin meşruiyeti kabul ettirilmeye, yayılmaya ve pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu anlamda kamuoyuna oldukça hassas bir rol yüklenmiş olmaktadır. Ancak kuşkusuz ki, bu tür bir kamuoyu, "gerçek bir" kamuoyuna kıyasla "çok ilkel ve duruk" öğeleriyle yaratılmış olmakta ve "kamu içindeki kanaatlerin etkili ve büyük bir bölümü bağımlı, devlet yapısı kanaatlerden" oluşmaktadır (Sartori 1993).

B. DEMOKRATİK REJİMLERDE KAMUOYU

Kamuoyu halkın kanaatlerini, görüş ve düşüncelerini açığa vurdukları sosyopsikolojik olayı anlatan bir kavramdır. Demokrasi ise halkın tercihlerini, eğilimlerini açığa vurdukları siyasal mekanizmayı anlatan bir kavramdır. Dolayısıyla özne olarak düşünüldüğünde her iki kavramın da nesnesi halktır. Bu açıdan demokrasi ile kamuoyu arasında kopmaz bir bağın yanı sıra, birbirini güvence altına almak gibi kritik bir ilişkiden söz etmek de mümkündür.

Sıkça kullanılan çoğu kavram gibi demokrasi kavramı da tanımlanması son derece güç bir kavramdır. Popüler anlamıyla demokrasi halkın hükümet etmesi ya da halk idaresidir. Bu kavram o kadar genel ve içeriksizdir ki, halk yönetimi, demokrasiyle ilgisiz birçok yönetim tarzına gerekçe olarak kullanılmıştır. Kimileri

hıristiyan toplumlarına demokrasi demiştir. Kimileri için demokrasi özel girişimin cari olduğu ekonomik sistemdir. Kimileri için hür ve adil toplumu, kimileri için de sosyalizmi en iyi anlatan demokrasidir (Mayo 1964). Hitler Almanyası'nda, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri'nde, Çin'de ve benzer pek çok ülkede yönetimler "gerçek" sıfatını kullanarak, kendilerini demokrasi olarak lanse etmişlerdir.

Bu türden ideolojik kullanımların yanı sıra demokrasi hükümet etme tarzının mı? Yaşam biçiminin mi? Siyasal bir yapının mı? Adıdır. Yoksa ideal ve felsefi bir düzeni mi anlatmaktadır? Bu konularda da belirgin bir mutabakat yoktur. Ama tartışma götürmez bir yanı var ki, Antik Yunan'dan bu yana demokrasi, "Batı uygarlığının meydana getirdiği siyasal yapının" (Sartori 1993) adı olarak bilinmektedir. Kısacası demokrasi kavramına net bir tanım getirmek kolay değildir ama Antik Yunan'dan başlayarak demokrasiyi niteleyen bazı kriterler çıkarmak mümkündür.

Antik demokraside üç ilke vardır (Mayo 1964): Bunlardan ilki vatandaşların bazı siyasal kararları doğrudan doğruya almaları ve uygulamaları, denetleyip kontrol edebilmeleridir. İkincisi, vatandaşların eşit siyasi, hukuki, hak ve yetkilere sahip olması, üçüncüsü görüş ve düşüncelerini özgürce açıklayabilmeleridir.

Siyasal demokrasinin ilkelerinden siyasi eşitlik, denge ve denetim, popüler baskı ve siyasal özgürlük; kamuoyunun demokrasilerdeki fonksiyonunu gün yüzüne çıkaran bir ilkedir.

Birincisi, siyasal eşitlik, kamuoyunun, tek kaynaklı, herhangi bir baskı ve yönlendirmeye maruz kalmadan oluşmasına imkan tanıyan ilkedir. Belirli bir yaşa gelen her vatandaşın siyasal kararını belirtme hak ve görevi vardır. Bu da siyasal tutum ve kanaatlerin açığa vurulması anlamına gelmektedir. Her reşit ve mümeyyiz vatandaşın bir oy hakkı bulunmaktadır. Ancak siyasal eşitlik ilkesine yönelik çoğunluk egemenliği eleştirileri, siyasal demokrasiye, azınlığın haklarının güvence altına alınması ilkesini kazandırmıştır. Çünkü, başlangıçta belirli bir azınlığa egemen siyasal tutum ve kanaatler zaman içinde çoğunluğa mal olabilmektedir. Ya da çoğunluğa aitmiş gibi görünen kanaatlerin azınlık olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de çağdaş demokrasilerde azınlığın hakları, kanaatları güvence altında bulunmaktadır.

İkincisi, denge ve denetim, demokrasinin önemli bir diğer göstergesidir. Yönetmel kurumların kendi içinde yargı, yasama, yürütme gibi organlarca denetlenmesinin yanı sıra, günümüzde, medya ile kamuoyu da önemli birer denge ve denetim unsurlarıdır. Öncelikle yöneticiler belirli aralıklarla yönetmel kademelerde, görevlerde kalabilmektedirler. Bu sürenin başlangıcında da bitiminde de halk; değişik görüş ve düşünce, program veya projelerin icra edilmesine onay vermekte, tutum ve kanaatlarını ortaya koymaktadır. Bu denetim ve dengeleme fonksiyonu, sadece, yöneticilerin görev getirilmeleri veya görevlerinin sona erdirilmesiyle sınırlı değildir. Yönetmel kurumlar, kişiler veya uygulamalarla ilgili tutum ve kanaatlarını çeşitli araçlarla (sivil toplum örgütleri, medya, doğrudan eylemler, girişimler v.s.) ortaya koyan halk, yönetimi görev süresi esnasında da denge ve denetim altında tutabilmektedir.

Üçüncüsü, popüler baskı ve siyasi özgürlük, demokrasi ile kamuoyunun birbirlerini güvenceledikleri bir özelliktir. Popüler baskı ve siyasi özgürlük, herhangi bir baskı veya yönlendirmeye maruz kalmadan, siyasal görüş ve düşünceleri ortaya koyabilmek ve bu davranışın, muhataplar üzerinde caydırıcı ya da teşvik edici bir etkileme işlevine sahip olmasıdır. Bu son özellik, cemaat demokrasisi olan antik demokrasiden birey demokrasisi olan "çağdaş, çoğulcu, temsili" demokrasilere (Köker 1992, Mayo 1964) geldikçe daha da işlevlilik kazanmıştır. Kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle siyasal katılımın kolaylaşması, hatta "temsili"nin yerini "katılım"ın alıyor olması ve bu yönde teknolojik imkanların artması, demokrasiye yönelik bugünkü çoğu eleştiriyi geçersiz kılmakta, kamuoyunun işlevselliğini olabildiğince arttırmaktadır. Sözgelimi ülkenin her yerindeki vatandaşın karar alma sürecine kişisel bilgisayarı ile katılabildiği ve merkezi ana terminal bilgisayarda bu katılımın anında işlendiği ve realize edilebildiği hayal edildiğinde; karar alıcılar ile muhataplar arasındaki tüm süzgeç veya filtreler ortadan kaldırılmış olacaktır. Böylece halk, kendi kendini "doğrudan" yönetme fırsatı ve imkanı elde edecektir. Karar alıcılar da bu sayede 'kamu'nun 'oy'larını anında öğrenerek, uygulamalarına bu doğrultuda yön verecekler, bu sayede meşruiyet sorunu belirgin biçimde açılım kazanacaktır. (Kuşkusuz tam tersi de olabilir, yani tiranlar için yeni bir egemenlik ve meşruiyet aracı meydana getirilmiş de olabilir). Elbette ki böyle bir yapılanma, bugün bize vaz-

geçilmez görünen demokrasinin siyasi parti, parlamento gibi bazı kurumlarına "elveda" deme sonucuna da doğuracaktır.

SONUÇ

Kamuoyu, üzerinde çokça tartışılan bir kavramdır. Tartışılma nedeni ise kamu ile özel alan kavramları üzerindeki bulanıklıktır. Siyasal rejimlerin bazı özellikleri bu bulanıklığın netleşmesine katkı sağlayabilir.

Otoriter rejimler vatandaşları mobilize ve manipüle etme ihtiyacı duymadıkları için bu tür rejimlerde kamuoyunun işlevselliğinden söz etmek gereksizdir. Hatta halkın depolitizasyonu, kamusal yöneticilerin çıkar ve amaçlarına daha uygun düşmektedir.

Totaliter rejimlerde kamu-özel ayrımının silinmesi temel amaçtır. Kamuoyu bu tür rejimlerde, belirli bir ideoloji etrafında vatandaş bütünlüştürmek amacıyla oluşturulmaktadır. Bu tür rejimlerde, kamuoyu oluşturmanın amacı, halkı mobilize ve manipüle etmektir.

Demokratik rejimlerde ise kamuoyu, rejimin temel ilkelerinin uygulanabilmesinin başat bir aracıdır. Siyasal eşitlik ilkesi gereği reşit ve mümeyyiz her vatandaş "oy" hakkını sadece seçim sandıklarında kullanmamaktadır. Kamusal kurumların sürekli denge ve denetim altında tutulmasında kamuoyu, vatandaşların kullanabildiği en etkili yollardan birisidir. Sürekli olarak "oy"larını özgürce açığa vurabilen ve bu sayede yönetmel kurumlar, kişiler üzerinde popüler baskı, tehdit oluşturabilen vatandaşlar, böylece 'kamu'sal kurum ve kişilerin, 'kamu'larına çok daha fazla duyarlı davranmalarını sağlayabilmektedirler.

KAYNAKLAR

- Abadan N (1990) Türkiye'de Toplumsal Değişme, Piyasa Araştırmaları ve Kamuoyu yoklamaları, Kamuoyu Araştırmaları Birinci Uluslararası Sempozyumu. AÜBYYO Yayınları, Ankara.
- Allport FG (1981) A la Recherche d'une Science de L'opinion Publique, J Padioleau (ed) L'opinion Publique Examen Critique Nouvelles Direction. Mouton Editeur, Paris.
- Akaun A (1986),De L'opinion Publique, Le Pouvoir Le Medias. PUF, Paris.
- Arendt H (1994) İnsanlık Durumu, B. Sina Şe-

Siyasi Rejimler ve Kamuoyu (78-83).

ner (çev), İletişim Yayınları, İstanbul.
(1996a) Totalitarizmin Kaynakları 1 Antisemitizm, B.Sina Şener (çev), İletişim Yayınları, İstanbul.
(1996b) Totalitarizmin Kaynakları 2 Emperyalizm, B.Sina Şener (çev), İletişim Yayınları, İstanbul.
(1996c) Geçmişle Gelecek Arasında, B.Sina Şener (çev), İletişim Yayınları, İstanbul.
(1997) Şiddet Üzerine, Bülent Peker (çev), İletişim Yayınları, İstanbul.
Arendt H. ve ark (1997), Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik, Yakup Çoşar (çev), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
Duverger M (1974) Siyasi Partiler, Ergun Özbudun (çev), Bilgi Yayınevi, Ankara.
Kapani M (1983) Politika Bilimine Giriş, A-ÜHF Yayını, Ankara.
Köker L (1992) Demokrasi Üzerine Yazılar,

İmge Yayınevi, Ankara.
Linz JJ (1984) Totaliter ve Otoriter Rejimler, Ergun Özbudun (çev), Sevinç Matbaası, Ankara,
Mayo HE (1964) Demokratik Teoriye Giriş, Emre Kongar (çev), Ayyıldız matbaası, Ankara.
Sennette R (1996) Kamusal İnsanın Çöküşü, Serpil Durak ve Abdullah Yılmaz (çev), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
Spitz D (1994) Antidemokratik Düşünce Şekilleri, Şiar Yalçın (çev), MEB Yayınları, İstanbul.
Sartori G (1993) Demokrasi Teorisine Geri Dönüş, Tuncer Karamustafaoglu ve Mehmet Turhan (çev), Türk Demokrasi Vakfı Yayını, Ankara.□